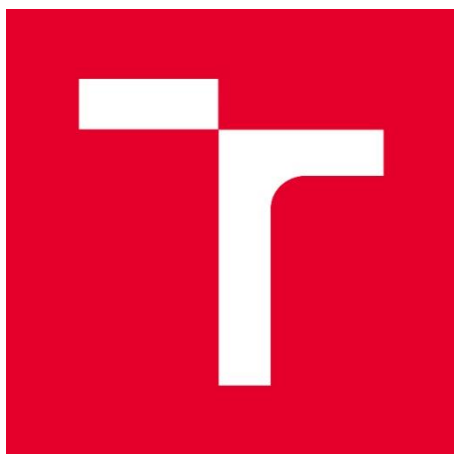

DOKUMENTACE

ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA VÝTVARNÝCH UMĚNÍ

FACULTY OF FINE ARTS

ATELIÉR ENVIRONMENTU

STUDIO OF ENVIRONMENT

PRŮVODCE

TOUR GUIDE

DIPLOMOVÁ PRÁCE

DIPLOMA THESIS

AUTOR PRÁCE

Mgr. DAVID BARTOŠ

AUTHOR

VEDOUCÍ PRÁCE

MgA. BARBORA KLÍMOVÁ, ArtD.

SUPERVISOR

BRNO 2018

OBSAH

TEXTOVÁ ČÁST s. 4 - 15

OBRAZOVÁ ČÁST s. 13 - 16

TEXTOVÁ ČÁST

Úvod

Tento text existuje jako teoretická opora praktické části mé diplomové práce, která vznikala v rámci magisterského studia na Fakultě výtvarných umění VUT. Cílem textu je především popsat jednotlivé části práce, její průběh a motivaci, která vedla k jejímu vzniku. Nachází se v něm však také úvaha o současné společenské situaci a jejím vztahu k pravdě a lži. Jedná se o subjektivní pohled, opírající se o empirické dosavadní osobní zkušenosti, ale také o vybrané zdroje a literaturu, k nimž se většinou konkrétně odkazuji. Výběr citovaných textů představuje jména, která jsem v průběhu posledních let objevil, buď přímo díky studiu nebo jako sekundární produkt růstu mého zájmu o společenské, politické, ekologické a sociální dění, jak po stránce teoretické, tak i praktické.

V první polovině se text zabývá především popisem nedávné a současné společenské situace v kontextu pojmu post-pravda (post-fakt) a obecného tolerování lži. V druhé části již přistupuji k popisu samotné práce. Pokládal jsem za nutné čtenáře seznámit s určitým teoretickým úvodem, který by také reflektoval mé myšlenkové pochody a východiska vedoucí k finální podobě netextové části. K jejímu podrobnějšímu popisu se dostávám v druhé části textu.

Post-pravda a lež

Dnešní doba získala mimo jiné přívlastky jako post-pravdivá či post-faktická. Podíváme-li se na obecné definice těchto pojmů, které v podstatě představují totéž, nalezneme popis současné společenské situace. Při utváření si nějakého názoru, a dokonce ani při jeho obraně již nezáleží tolik na pravdě a faktech, naopak posiluje kognitivně řídicí funkce emocí. V roce 2016 byl pojem „post-truth“ zvolen Oxford Dictionaries jako slovo roku se stručným vysvětlujícím popisem: „Post-pravda je pojem označující a zahrnující okolnosti, ve kterých objektivní fakta mají menší vliv na utváření názoru než city, emoce a osobní víra.“¹

¹ RED., „post-truth“, *Oxford Dictionaries*, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/post-truth> (cit. 2. 4. 2018).

Velmi dobře je tento fenomén ze své podstaty čitelný v politice, kde popularitu a hlasy voličů sbírají i lidé (politici), kteří ze lži byli jasně usvědčeni. Lháři se tedy volí jako zástupci lidu a stávají se jeho příkladnými nositeli hodnot. Což není nikterak nový přístup k politice. Mocenská elita si i v minulosti nezdědila fakta tak, aby vyhovovala jejím zájmům. Avšak rozdílem oproti minulosti je současný digitální rozměr reality. V prostředí internetu je manipulace pravdy a vytváření lží, polopravd, dezinformací a fake-news velmi jednoduché. A to po všech stránkách. Taková informace snadno vznikne, někdy stačí text, jindy je nutná koláž či video, ale i samotná fotografie, užitá ve špatném zavádějícím kontextu, je ke vzniku lži postačující. K šíření jsou ideální sociální sítě, YouTube, popřípadě email a podobné komunikační kanály, které dokáží vytvořit ideální prostředí pro řetězové a virální šíření. Kromě nich jsou zde i weby, oficiálně se profilující a nazývající se jako zpravodajské, přitom však reprezentující jistou názorovou agendu, jež se neštítí stavět své zprávy a komentáře na lžích, popřípadě je sami vytvářejí. Pro konkrétní uživatele sociálních sítí fungují tyto weby následně jako zdroj informací či jako podpůrná berlička jejich názorům. Zásadní vliv mají však i jednotliví uživatelé. V digitálním prostřední internetu se nestávají pouze příjemci, ale taky vysílači – signál / informace se od nich odrazí dál k několika či k mnoha dalším uživatelům. Ti samotní mohou informace vyvářet a navzájem se tak oslovovat.

Oč snadněji se lež šíří, o to složitější je ji v takovém prostředí vyvrátit, neboť se jednak vše relativizuje (proč by měl mít tvůj zdroj pravdu a můj ne, když oba dva fungují na stejné platformě?) a jednak se nic nemůže opřít o hmatatelný důkaz. Informace je vždy zprostředkovaná a neexistuje její materiální ekvivalent, a pokud ano, není snadné na něj v dnešním globálním celosvětovém měřítku natrefit.

Lhaní nevadí?

Proč lidem nevadí, nebo přinejmenším stále méně vadí, lži nebo ne zcela pravdivé informace? Odpovědí může být například kritika dosavadních poměrů, o kterou se také povětšinou dezinformátoři a lháři opírají. Nutno podotknout, že místo pro reflexi a konstruktivní kritiku by tu mělo být a je. Za oněch sedm dekad od roku 1945, kam sahají základy současného demokratického světa, se událo tolik nemorálních nepravostí ve jménu (či v rámci) budování „lepších zítřků“ demokracie, že se není čemu divit, když se cítí část společnosti nespokojena, či dokonce zklamána. V našem kontextu si můžeme vzpomenout na desilusi a tzv. „blbou náladu“², vzniklou v důsledku nenaplnění nadějí vkládaných do polistopadového „sametového“ přechodu k liberální demokracii.

² Z projevu Václava Havla proneseného v Rudolfinu oběma komorám Parlamentu 9. 12. 1997 cituji: „*Mnoho lidí – a potvrzují to koneckonců i průzkumy veřejného mínění – je obecnými společenskými poměry v naší zemi zneklidněno, zklamáno, nebo dokonce znechuceno; mnoho lidí si myslí, že – demokracie nedemokracie – opět jsou u moci lidé nedůvěryhodní, kterým jde víc o vlastní prospěch než o zájem obecný; mnoho lidí je přesvědčeno, že poctiví podnikatelé jsou na tom špatně, zatímco podvodní zbohatlíci mají zelenou; převládá přesvědčení, že se v této zemi vyplácí lhát i krást ... A ta je trvalejší než pověstná blbá nálada z restitučních, privatizačních, tunelářských či korupčních přehmatů a afér.*“

Pokud se však oprostím od obecně společenských jevů, jaké jsou důvody pro subjektivní toleranci lži a to jakékoliv (nejen těch politicky zabarvených)?

Jednou z možností, proč vzrůstá společenská tolerance ke lži, je zkrátka ztráta morální hodnoty přisuzované pravdě. Tedy buď nám již nezáleží na tom, jestli někdo říká pravdu, protože to již není znakem dobra, nebo nám nezáleží na tom, že někdo říká lež, protože lež není znakem zla, negativního a nechtěného. Stanovit si určitý vzorec lidského chování, jednání a myšlení, který se obecně dá označit za dobrý nebo naopak za špatný, je alespoň dle mého člověku přirozené. Tyto tendence najdeme ve většině společenských systémů (náboženství, stát a politika, filosofie).³ V této přirozenosti tedy najdeme jak pravdu, tak i lež. Jediný rozdíl mezi nimi je ten, že jedno je bráno jako dobré – žádané a chvályhodné, druhé je naopak špatné – nechtěné a zavrženíhodné. Alespoň tak tomu povětšinu lidského bytí bylo.

Pojem post-pravda toto základní rozdělení v mých očích v podstatě napadá a destabilizuje. Přirozenost dichotomie dobra a zla dnes stojí na vratkých nohou, neboť i lež se stává přijatelnou. Není to však zasloužené? Není copak lež součástí našich dennodenních životů stejně jako pravda? Teď tedy přecházíme z roviny obecně společenské do našich životů, do životů jednotlivců. Neřeším zde tolik manipulování masy na základě lži a populismu, i když bazální základ nepravdy je stejný. Otázka zní: Jak to máme osobně nastaveno se lží my, v našem svědomí? Jak moc je pro nás špatná, jako moc je přijatelná, nebo dokonce dobrá, takzvaně hodící se nám do krámu?

Motivace k diplomové práci

Výše zmíněné otázky jsem si začal klást v momentě, kdy jsem více zamyslel nad vlastní lží. Nikoliv však ve smyslu lítosti nad jednou konkrétní situací. Jednalo se spíše o vlastní introspektivní ohlédnutí za tím, co vlastně lidem tvrdím. A zjistil jsem, že nemalé procento toho, co mi vyšlo z úst, byla lež. Lež v různých podobách a za rozdílných okolností s jinými cíli, avšak stále lež. Znejistilo mě to. Nejčastější lží, již jsem identifikoval, byla ta, která vznikla z komfortu. Tedy lhal jsem, abych si zajistil výhodnější pozici, abych si ulehčil situaci a vyhnul se tak konfliktu, nepříjemnému rozhodnutí apod. Nejspíš to zní jako lži, které by se daly žoviálně označit za malé nebo všední a mávlo by se nad nimi rukou. Avšak to by nebylo správně. To, jestli následně považujeme jako společnost jisté typy lži za menší a jiné za větší, souvisí spíše s tím, co za situaci nastane po onom lživém momentu a za jakým záměrem byla vlastně lež vyřčena. Přistoupíme-li však na ospravedlnování lži, můžeme se snadno dostat do rozporu.

Ptal jsem se sám sebe, kde jsem se vlastně naučil lhát, neboť jsem nepřistoupil na koncept vrozené viny a lži různých náboženských a filosofických konstrukcí. Říci, že lhát mě naučili rodiče, by nebylo zcela upřímné, nebyli to jen oni, ale celý svět okolo. Byli to rodiče

³ Např. „Jak chcete, aby lidé jednali s vámi, tak jednejte vy s nimi.“ (Bible, Lk 6,31). „Člověk se nemá vůči druhým chovat způsobem, který je mu samému proti mysli. To je jádro vši morálky. Všechno ostatní plyne ze sobecké žádostivosti.“ (Mahábhárata. Anuśāsana parva, 113,8). „Jednej tak, abys používal lidství jak ve své osobě, tak i v osobě každého druhého vždy zároveň jako účel a nikdy pouze jako prostředek.“ (Immanuel KANT, *Základy metafyziky mravů*, Praha: Svoboda, 1990, str. 91.)

mých rodičů, jejich příbuzní, a pak jejich rodiče a rodiny, byla a je to celá společnost. Ta samá společnost, která však až donedávna (do doby, kdy pojem post-pravda ještě tolik nebo vůbec nerezonoval) uznávala pravdu jako jasnou morální hodnotu a její porušení, tedy lhaní, bylo bez okolků potíráno.

Jak můžeme na jednu stranu řešit a kritizovat politiky a názorové oponenty pro jejich post-pravdivé a post-faktické výroky a konání a stranu druhou sami se dopouštět podstatou stejných skutků? Tato otázka nakonec vyprovokovala motiv diplomové práce a její obsah. Samozřejmě dá se vyslovit námitka, že srovnávám nesrovnatelné. Copak je lež, která mi například zajistí volný večer, srovnatelná se lží ústící v mezinárodní konflikt, společenskou, ekonomickou a politickou destabilizaci nebo ekologickou katastrofu, tj. v negativní jevy ovlivňující životy velkého množství lidí? Tu však narážíme na onu neměřitelnost lži. Lež je lež, obě výše zmíněné lži jsou jako skutky stejné, jen jejich důsledky jsou rozdílné. Poznání tohoto faktu podle mě může vyústit ve vytvoření podpůrného mechanismu, kterým své skutky ospravedlňují či bagatelizují velcí lháři (myšleno lidé, kteří svou lží ovlivňují nemalé množství dění na tomto světě). Konkrétně to může fungovat v heslu „Však i ty lžeš, já lžu, všichni lžeme.“ Dostávám se tu ke klišé, že těžko může kázat vodu ten, kdo sám pije víno.

Na základě těchto objevů – tedy že sám jsem poměrně častý lhář a že lež, polopravdy a nepravdy toliko kritizované ve společnosti (z vícero názorových táborů) jsou také častým projevem jednotlivých kritiků – jsem se rozhodl zaměřit se ve své diplomové práci na lhaní, na tento společenský paradox.

Obsah diplomové práce

Od prvních úvah nad diplomovou prací jsem v podstatě počítal s tím, že se mě celá věc bude osobně dotýkat. Tedy, že nepůjde o klasickou ilustraci nebo vzhled do nějakého námětu, tématu, který mě zajímá, nýbrž o mě samotného. O mé osobní jednání. V rámci studií jsem se nejednou setkal s názorem, že by umělec neměl do svých prací zatahovat například rodinu či osobní problémy apod. Argumentem podporujícím daný názor pak bylo to, že takové práce nehovoří k obecným problémům společnosti a nemusí diváka nijak zajímat. Tyto myšlenky ve mě dlouho rezonovaly a v podstatě jsem se s nimi nikdy neztotožnil. Ano, na jednu stranu chápu, že většina z nás prochází velmi podobnými problémy, což může být nejen ubíjející k prožívání, ale i nudné k nazírání. Na druhou stranu každého jedince беру jako fragment společnosti, vzorek, který ji může reprezentovat a na kterém se tak dají sledovat i ony obecné problémy. Navíc alespoň z vlastní zkušenosti vím, že na mě daleko víc působí díla umělců, kteří je například nebrali jen jako umělecký akt, či artefakt, ale znamenal pro ně něco víc. V takových dílech pak spatřuji především lidskost a konkrétní otisk člověka – a až později umělce.

Již delší dobu ve své vlastní tvorbě využívám osobní roviny, a to nejenom zainteresováním sebe sama. Do performancí a happeningů poměrně pravidelně přizvávám kamarády, známé a rodinu. Je to pro mě nejvíce komfortní spolupráce, která vzniká i jaksí přirozeně a nenuceně, často se zvědavostí a zájmem nezapuzeným profesionálně honorovaným hereckým výkonem. Baví mě také pozorovat rodinu či kamarády, tedy lidi mně

velmi známé, v situacích, které byly nevšední a pro ně jiné než denní rutina. Vztáhnou-li to konkrétně na rodinu, musím ještě dodat, že naše spolupráce měla i efekt sociálního sblížování. Prostřednictvím této kontaktní činnosti jsme se s jednotlivými členy rodiny aspoň na moment sblížovali a zároveň měli mí příbuzní možnost seznamovat se s mou současnou tvorbou, která již nespočívala v obkreslování fotek židovských uliček centra rodného Prostějova. Tak jsme realizovali například sérii společně malovaných maleb na oblíbené hudební skladby, provázení po historii pozemku kolem našeho domu nebo deklarování nové anti-nacionalistické a humanistické doktríny.

Rodina, především pak babička Irena, mi pomáhala i s čistě technickými věcmi, jako například namluvit audio komentář na výstavu, či později, když se mi podařilo založit a udržovat Galerii Cyril (site-specific galerie v kostelní věži a půdě v Prostějově), mi naopak velmi vypomohla a vypomáhá matka, která na sebe bere úlohu kustodky. Ačkoliv jsem byl (a stále jsem) rodinou v současné tvorbě a názorech více méně nepochopen, je to právě tvorba, kdo nás přeci jen občas spojí víc než cokoliv jiného, alespoň za poslední léta. Přišlo mi, že se mi logicky nabízí možnost propojit rodinu i diplomovou práci, a tak naši spolupráci (alespoň prozatím) uzavřít.

Naše rodina vykazuje znaky novodobých socio-demografických trendů. Rodiče jsou rozvedení, děti vyrůstaly především pod vlivem matky a prarodičů. Otec řádně platil alimenty, od počátku však udržuje víc vztah se synem než s dcerou. Výchova v katolické víře. Původní místo pobytu, panelový byt, byl na konci 90. let nahrazen rodinným domem. Tyto a další události, atributy a vlastnosti rodiny v sobě vždy nesly patřičnou dávku lži. Většinou se jednalo o lži zakrývající nepříjemné skutečnosti, které by mohly vést ke konfliktům. Časem se některé z nich odhalily samy. Některé však ne, přesto že se o nich tak nějak podvědomě ví.

Diplomová práce se postupně rýsovala v jasnějších obrysech díla, které by představilo naši rodinu lži nezatíženou, zproštěnou morální tíhy lži i jejich důsledků. Lidově popsáno slovy „říct si vše na rovinu.“ To vše jako názorný vzorek společnosti, který ještě stále kritizuje lež a vnímá oproti ní morální hodnoty pravdy, přestože sám ve lži nezřídka žije. Rodina fungující pouze v mezích pravdy zároveň představuje určitou utopii společnosti nezatížené lží. Taková společnost pak nejenže odsuzuje a neprodukuje „malé“ lži, ale zároveň neakceptuje lež „velkou“, s celospolečenským dopadem. Pakliže by někdo byl v takové společnosti přistižen při lži (což by se nestalo, jelikož díky výchově nikdy lež nepoznal), nemohl by již nadále vykonávat veřejné funkce, neboť by ho již nikdo nevolil a nikdo jako lháře nenásledoval. Lež by nebyla všedností, na pravdě by stále záleželo. Tím nechci říci, že by nám dnes na pravdě nezáleželo, avšak kdo z nás není lhářem? Kdo z nás mluví vždy pravdu?

Forma diplomové práce

Specifičnost práce, která vycházela z obsahu a zainteresování konkrétních osob a jejich příběhů, vedla k rozhodnutí vynechat jakýchkoliv média, které by danou věc pouze názorně ilustrovala. Řešením se tak stala skupinová performance, při které jsou jednotliví členové

představení v pravdivých obrazech minulosti naší rodiny. Té minulosti, kterou jsem zažil já a která se mě tak osobně dotýkala. Sepsal jsem vývoj naší rodiny z pohledu člověka, který byl uprostřed těchto pochodů a událostí a sám byl částečně či zcela úplně jejich spouštěčem a aktérem. Nabízí se zde námitka, že takový text má spíše znaky subjektivního pohledu na určitou věc nežli objektivního náhledu pravdy. Jenže absolutní objektivita neexistuje a navíc, jak se ještě popíšu později, pokusil jsem se o co největší objektivitu.

Samotná performance má formu tour okruhu s průvodcem, majícím za úkol provedení diváků po pravdivých životních událostech naší rodiny. Název práce „Průvodce“ („Tour guide“) pramení především z mého osobní zainteresování, které znamená nejen odhalování vlastních pravd (lží) v rodině, ale také jejich konstatování a pojmenování u ostatních. Mimochodem motiv průvodce či komentované prohlídky je častým námětem mých prací, neboť jsem se sám jistý čas jako průvodce po historických památkách živil a obecně mi tato forma happeningu přijde atraktivní. Samotná práce tak i díky tomuto elementu dostává konotace reality-show. Na rozdíl od ní se však nesnaží primárně šokovat (i třeba lží), nýbrž představit od závažných událostí až po všední maličkosti týkající se naší rodiny v pravdivém světle. Spojitost s reality-show je pak nejspíš v podobném působení na diváka. Jehož touha sledovat danou scénu pramení především z toho, co se dozví o konkrétních lidech, a jejich reakci uvidí.

Co je ještě pravda a co už lež?

V tomto momentě doufám, že jsem dostatečně popsal, co mě k diplomové práci motivovalo, jak vznikala a jak nakonec vypadala. Jenže byla to pravda? Nemohl jsem lhát i v rámci tohoto textu?

Pokud by to pravda byla, jak by taková práce mohla vypadat? Postup by mohl znít asi takto: Oslovím rodinu, kamarády, známé, snad i bývalé známé a dívky, zdali by mi osobně nepomohli s diplomovou prací. Oznámím jim, kdy a kde budou obhajoby, nic víc (pokud to nebude nezbytně nutné pro jejich účast). Oni tam přijdou a stanou se součástí performance. Budou-li chtít, mohou i reagovat, což nejspíše budou, když před cizími lidmi pravda o nich, o nás – naší rodině, vyjde najevo. Ta pravda, která ukáže, že máme nemalé problémy, kterými se člověk nechce otvírat světu, a tak je kryje lží. Reakce na takovýto postup by mohly být docela razantní, mohly by celou akci skončit? Ale byly by aspoň autentické a pravdivé.

Vizuální představa podhaluje průvodce – „nadstranického“ vypravěče, který povídá o nesměle postávající skupince tvořenou mými známými. Vypráví o tom, jak lhali a lžou a jak ve skutečnosti pravda vypadá.

Něco mi v tom pořád chybělo, cítil jsem v plánované akci rozpor. Přišlo mi, jako by se zapomínalo na jeden důležitý aspekt akce, a to na diváka. Ten bude u práce jen stát, nebo sedět, a dívat se – vstřebávat, třeba i dychtivě, vyčkávat na to, co se asi stane. A možná i s odvahou sám do akce zasáhne, ale to mi přišlo nepravděpodobné. Chtěl jsem diváka více vtáhnout do děje, a pak jsem přišel na to, že mám zájem diváka obelhat. Chci mu představit

informaci jako pravdivou, ve skutečnosti to však místy bude lež, místy polopravda či manipulace, a tak se člověk ztratí v tom, co je čím a kde je ona hranice.

Proto dosavadní popis diplomové práce představuje informaci, která bude zpočátku akce představena divákovi – happening s autentickým představením rodinných příslušníků a známých, který odhaluje jejich pravdivé životní peripetie. Ve skutečnosti se však bude jednat o nepravdu. Jednak obsah vyprávění nebudou představovat jen pravdivá fakta, nýbrž i fakta pootočená, zmanipulovaná, či zcela lživá a jednak k happeningu samotnému dojde také o měsíc dříve (než se plánují obhajoby). Divák tak bude sledovat něco, co se bude tvářit, jako pravdivé odhalení za účelem demaskování lží ve společnosti, avšak ve skutečnosti bude znovu obleháván. Uvědomí-li si divák, že něco nehraje, nebude stejně vědět, co přesně. Hranice mezi úplnou lží, polopravdou a pravdou bude nezřetelná, asi tak jako ve snímku „F jako falzifikát“ od amerického režiséra Orsona Wellese. Snímek z roku 1975 funguje jako dokument o mistrovském autoru malovaných falz, jež se prodávají po světě za ceny originálů původních mistrů. Celý dokument se tvářící velmi reálně i díky vystupování autentických známých a odborných osobností, a tak divák netuší, co vlastně vidí.

Prvotní happening ponese rysy autentického setkání mých blízkých. V době psaní tohoto textu zbývají do happeningu tři dny. Aktéři jsou seznání, průvodce – herec zajištěn. Se samotným obsahem se seznámí až v momentě prvního čtení. Do té doby jim koncept práce nebude vysvětlen. To celé, jelikož mě zajímají jejich bezprostřední reakce na obsah textu o nich samotných: nakolik jim bude vadit a nakolik budou nesouhlasit; zdali poznají, co je ještě pravda a co už ne. Východiskem prvního setkání pak bude finální scénář, podle kterého se uskuteční samotná performance, jež už svou podstatou bude fungovat i na konceptu divadelní hry – představení. Finální scénář vzejde ze společných nápadů, poznatků a možná i kompromisů vzešlých z průběhu prvního happeningu. Bude-li někdo z rodiny nesouhlasit se svou účastí, bude nahrazen komparzistou – hercem, a lež se tak ještě znásobí. Podobným postupem pracovala dánská skupina Dogma 95, kterou v roce 1995 založili režiséři Lars Von Trier, Thomas Vinterberg, Kristina Levring a Søren Kragh-Jacobsen. Společně sepsali manifest („Slib čistoty“), jenž si kladl za cíl k maximálním návrtu jednoduchosti filmu, bez postprodukčních úprav a klasických manipulativních prvků film. Natáčení jejich filmů tak probíhalo například v reálnu na místě děje i se skutečnými účastníky událostí, dle které film vznikl. Filmaři, především pak Von Trier, se systematicky obraceli především na spolupráci s neherci.

Postranním aspektem této práce je pak podíl člověka na lži, tedy určitá role, či pozice spoluvníka. Tím se stal a stává v podstatě každý, kdo byl s prací podobně detailněji seznámen. Z okruhu školy to byla například vedoucí práce či můj oponent. Díky tomuto textu je to ale v podstatě každý, kdo si ho celý přečte.

Musím však přiznat i jistou otevřenost. Z podstaty happeningu a vlastně i performance si sám nejsem zcela jist, jak akce dopadne. Zdali bude lež nakonec přeci jen odhalena, nebo naopak zůstane po konci jen tak viset ve vzduchu, jako otazník „co jsem to vlastně viděl?“. K této nejistotě samozřejmě přispívá i zainteresování osob, které nejsou herci, a přesto budou „hrát“, a to ještě ke všemu sami sebe.

Počítám taky s dokumentací obou akcí, ze které dost možná vyjdou dvě videa. Ty se chystám porovnat v jednom audio-vizuálním snímku. Kromě samotných akcí vznikají kolem rodinné spolupráce i jiné side-projekty, například dokumentární okénka o jednotlivých členech rodiny.

Kontext v umění

V kontextu s uměleckou praxí se nabízí zmínit diplomovou práci Kateřiny Šedé nazvanou „Šedá Komise“, která spočívala v ustanovení alternativní hodnotící komise diplomových prací studentů AVU složené z rodinných příslušníků Šedé. Související prvky formy jsou zjevné.

Zainteresování rodiny, jejich autentických osobností – názorů a přímý kontakt s uměním. A samozřejmě zásadní podílení rodiny na diplomové práci.

S tenkou hranicí pravdy a lži a tedy jasným definováním, co je co, kdy divák vstřebává fakta a kdy manipulaci si pohrával v roce 1975 další zajímavý filmař Orson Welles. Jeho film „F jako Falzifikát“ se záměrně pohybuje na pomezích dokumentu, filmu a fikce. Odhaluje klasické manipulativní filmové praktiky, ale sám jich využívá.

Závěr

Má osobní zvědavost na to, jak práce dopadne, je veliká. Zajímá mě, jaký dopad bude mít na mě, jaký na diváky, ale především pak jaký na mou rodinu a známé, kteří se akce zúčastní. Sám predikuji možný ostřejší průběh akce a nadcházející období po ní, avšak následné postupné zapadání do starých komfortních poloh (a lží). Neboť lež je nejspíš něco, čeho se nikdy nezbavíme, a i to, co se ukazuje, prezentuje a jeví jako pravda, být pravdou vlastně nemusí. Erik Tabery ve své knize *Opuštěná společnost* píše: „*A zatímco inteligentní člověk o svých názorech pochybuje, uvědomuje si omezenost vlastních znalostí, hlupáci zaměňují svůj názor za skutečnost. Tím se ale ‚pravda‘ dostává do úzkých, protože jestli jedna strana ‚pochybuje‘ a druhá ‚konstatuje‘, není těžké si představit, kdo asi bude působit přesvědčivěji na širší veřejnost.*“⁴ Nezbývá tak nic jiného, než neustále pochybovat a pravdu hledat a učit této vlastnosti ostatní, pokusit se, co nejvíce lež vyloučit z vlastní životů, jakkoliv to však vzhledem k naší přirozenosti není možné. „*Jestliže už nic není pravda, nikdo nemůže kritizovat držitele moci, protože se nemá přitom o co opřít. Jestliže už nic není pravda, pak je všechno spektakl.*“⁵ Proto divák této výsledné akce i práce samotná hledají pravdu, protože v dnešním světě je to čím dál těžší.

Add.

⁴ Erik TABERY. *Opuštěná společnost: česká cesta od Masaryka po Babiše*. Praha: Paseka 2017

⁵ Timothy SNYDER, *Tyranie: 20 lekcí z 20. století*. Praha: Paseka, 2017

OBRAZOVÁ ČÁST

Obr. 1 - 8: Rodinný happening za účelem nácviku skupinové performance „Průvodce“.

Prostějov, 14. 4. 2018, video.

Obr. 1

Obr. 2

Obr. 3

Obr. 4

Obr. 5

Obr. 6

Obr. 7

Obr. 8